

УДК 330.341.1

МИТРОПАН С.О.

Київський національний університет технологій та дизайну

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ МАЛИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Мета статті. Розглянути механізм фінансування інноваційних процесів малого підприємництва, залучивши до бізнес проектів венчурний капітал та венчурні фонди.

Методика. Використані спеціальні і загальні методи дослідження інноваційного малого підприємництва: статистичний аналіз – для визначення основних тенденцій та закономірностей його розвитку та оцінки ефективності.

Результати. Дозволить поліпшити бізнес-клімат та міжнародний рейтинг країни, залучити внутрішніх і зовнішніх інвестицій, стимулювати економічне зростання, створити робочі місця.

Наукова новизна. Досліджено управління венчурним капіталом та фондами як механізмом державної підтримки малого підприємництва.

Практична значимість. Запровадження венчурного капіталу та фонду дозволить раціонально використовувати національний ресурсний потенціал, привернути увагу до реалізації державної політики розвитку підприємництва та сформуванню внутрішній ринок країни.

Ключові слова: кредитування, залучення інвестицій, венчурний капітал, венчурний фонд, венчурні капіталісти, інститути спільного інвестування, компанія по управлінню активами, вартість чистих активів фонду.

Вступ. У всьому світі визнано, що мале підприємництво та трансфертні корпорації мають різні сфери суспільного значення. Сфера суспільного значення малого підприємництва пов'язана із кількістю його суб'єктів і виконуваною ним функцією щодо зменшення тиску на соціальну частку державного бюджету. Це свідчить про те, що до малого підприємництва залучаються громадяни, які мають недостатньо досвіду у менеджменті, податковому обліку і адмініструванні, а тому мають питомі витрати на виконання обов'язкових регуляцій держави, у порівнянні із трансфертними корпораціями.

Тому практично всі країни світу формують і проводять спеціалізовану державну політику у сфері малого підприємництва, яка включає, зокрема спрощені норми податкового адміністрування, спрощення податкових режимів, адміністративних вимог, залучення фінансових ресурсів. Крім цього стан бізнес-клімату в країні є сигналом для всього світу щодо демократичних основ її устрою, можливості та привабливості такої країни для масових інвестицій.

Постановка завдання: з метою створення сприятливого середовища для подальшого розвитку малого і середнього підприємництва в державі, виникає необхідність усунення існуючих проблем у сфері підприємницької діяльності. Для цього були зроблені кроки щодо дерегуляції підприємницької діяльності та створення умов для розвитку малих і середніх підприємств, впроваджені системи спрощеного оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності, прийнятий Податковий Кодекс України тощо. Мале підприємництво є важливою складовою економічного життя усіх регіонів. Але статистичні дані свідчать, що в останній час кількість зареєстрованих підприємців скорочується через наявність корупційних дій, адміністративного тиску на суб'єктів

підприємницької діяльності тощо. Ситуація, яка відбувається у сфері підприємницької діяльності є складною, тому необхідно приймати кардинальні рішення по подальшому спрощенню правил ведення бізнесу, викоріненню корупції та створенню умов для кредитування та залучення інвестицій до малого підприємництва в Україні.

Результати дослідження: Безумовно різні рівні розвитку національних економік визначають різні завдання перед державною політикою щодо розвитку підприємництва.

Для досягнення реального ефекту в покращенні бізнес-клімату в Україні необхідно забезпечити: «суттєве скорочення кількості державних регуляцій, обмеження втручання держави у регулювання підприємницької діяльності, належне виконання органами державної влади існуючого сьогодні законодавства, надання державою дешевих кредитів та ризикового фінансування.

Венчурний капітал є одним із значимих інструментів для малого підприємництва. Під поняттям венчурний капітал розуміється «виключно ризиковий капітал для компаній і проектів, пов'язаний із ризиком вище середнього». Венчурний капітал бере свій початок в XVII столітті. В Голландії з'явилася ідея вкладеного ризикового капіталу в судна, що відправлялися у плавання по світу за золотом, сріблом і спеціями. Однак, як структурований фінансовий інструмент він був серйозно відпрацьований в США лише після Другої світової війни. У 80-х роках його вже використовували в Канаді, Західній Європі, Австралії та в країнах Далекого Сходу.

Венчурний капітал чинить великий вплив на комерціалізацію ділових ідей. Незважаючи на те, що на його частку припадає лише 0,4 % від ВВП в країнах Європи і 1,5 % в США, його значення відносно вагоме, оскільки капітал сприяє розвитку інноваційних і інших підприємств, які неспроможні залучити інших фінансових ресурсів.

Для розширення венчурного капіталу потрібна активна політична і законодавча підтримка зі сторони державних та інших зацікавлених структур.

Будучи неохочими до ризику, українські банки не приймають участі в компаніях венчурного капіталу. В Західній Європі на долю банків, пенсійних фондів і страхових компаній припадає практично дві третіх всього наявного венчурного капіталу.

Для малих і середніх підприємств доступ до банківських ресурсів і інших джерел фінансування надзвичайно ускладнене або взагалі неможливим, що венчурний капітал виступає основним джерелом фінансування їх зростання. Це пов'язано з тим, що у малого та середнього підприємництва відсутнє забезпечення, кредитна історія і привабливий бізнес-план.

Венчурні капіталісти надають функціональну допомогу на ранніх стадіях, а саме: досвід в комерційних, фінансових і технічних питаннях, а також стратегічну підтримку у майбутньому: знаходженням місця на ринку, концентрація діяльності, при цьому вони постійно налагоджують зв'язки із потрібними людьми і установами. Ураховуючи професійний підхід венчурного капіталіста, підприємцю необхідно показати бізнес-план і команду управлінців, які володіють відмінними навичками управління [1].

Формування інститутів венчурного фінансування і розвиток венчурного бізнесу в Україні започатковано у 1992 році, і відбувається повільно. У багатьох розвинених країнах світу цей вид ІСІ направляє кошти інвесторів в інноваційну сферу. В Україні тенденції абсолютно інші — кошти венчурних фондів інвестуються в будівництво і нерухомість і поки слабо орієнтовані на "хай-тек" технології.

Основні засади функціонування та обмеження діяльності інститутів спільного інвестування в Україні були узгоджені з Директивою Європейського Союзу № 85/611 від 20 грудня 1985 р. «Про приведення у відповідність Законів та Положень стосовно спільного інвестування в цінні папери, що обертаються». Але у Директиві не ведеться мова про венчурні фонди, отож в Україні були створені окремі умови розміщення коштів інвесторів венчурних фондів.

У травні 1998 року в Україні за пропозицією Європейської асоціації венчурного капіталу (EVCA) при УАІБ відкрито секцію венчурного капіталу, основне завдання якої - сприяти розвитку венчурного інвестування в Україні [2].

Законом України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» (далі – ІСІ) від 15 березня 2001 року започатковано утворення абсолютно нових для перехідної економіки України інститутів фінансового ринку. Поняття венчурного фонду в Україні визначено як специфічний ІСІ, правила формування, існування та закриття якого вмонтовані у загальні правила діяльності ІСІ та компаній з управління активами. Венчурним вважається не диверсифікований ІСІ закритого типу, який здійснює виключно приватне розміщення цінних паперів власного випуску та активи якого більш ніж на 50 % складаються з корпоративних прав та цінних паперів, що не допущені до торгів на фондовій біржі або у торговельно-інформаційній системі. Однак, практика застосування норм Закону України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» компаніями з управління активами та інвестиційними фондами виявила необхідність внесення деяких змін до цього Закону.

Прийнятим Законом України «Про інститути спільного інвестування» від 5 липня 2012 року передбачено чітку послідовність дій при створенні корпоративних та пайових інвестиційних фондів, а також при проведенні процедури їх ліквідації, встановлено вимоги щодо іменної форми випуску цінних паперів інститутів спільного інвестування та існування таких цінних паперів в бездокументарній формі.

Удосконалено систему розкриття інформації про діяльність інститутів спільного інвестування. Зокрема, встановлено вимогу щодо наявності у компаній з управління активами власного веб-сайту, на якому повинна розміщуватися інформація про компанію з управління активами (наявність ліцензії, контактні дані), перелік інститутів спільного інвестування, активи яких перебувають в управлінні такої компанії, вартість чистих активів, ціна розміщення та викупу цінних паперів інститутів спільного інвестування, а також інформація про інститути спільного інвестування, активами яких управляє компанія з управління активами, та зміст документів цих інститутів спільного інвестування (статут та свідоцтво про державну реєстрацію корпоративного інвестиційного фонду, регламент інституту спільного інвестування, свідоцтво про внесення інституту спільного інвестування до Єдиного державного реєстру інститутів спільного інвестування, висновки аудитора, проспект емісії цінних паперів інституту спільного інвестування, свідоцтво про державну реєстрацію випуску цінних паперів інституту спільного інвестування, перелік осіб, які обслуговують інститут спільного інвестування).

Динаміка індустрії інститутів спільного інвестування в Україні, і поведінка фондових індексів у першому кварталі 2015 року, допомогли ІСІ підвищити свої показники доходності, а відсутність різких негативних змін у законодавчому полі, що

регулює діяльність ІСІ – частково повернути інвесторів та відновити активне зростання ринку.

Основні тренди української галузі спільного інвестування у першому кварталі 2015 року були такими: кількість компаній по управлінню активами (далі – КУА) та фондів в управлінні, а також інвесторів на ринку продовжувала зменшуватися, а у венчурних фондах відновився притік інвесторів та активне зростання вартості чистих активів фонду (далі – ВЧА); тривало послаблення відтоку капіталу з відкритих ІСІ, при одночасному зростанні доходності, а також скороченні частки цінних паперів, що стосувалося практично усіх секторів ІСІ.

Кількість КУА у січні-березні 2015 року, за даними Української Асоціації Інвестиційного Бізнесу, зменшилася із 336 до 330 компаній, нові КУА протягом кварталу не виходили на ринок.

Кількість ІСІ скоротилася: зареєстрованих – із 1569 до 1563, а фондів, що досягли нормативу мінімального розміру активів, – із 1188 до 1177. Активи ІСІ у 1-му кварталі 2015 року зросли на 90% за рахунок венчурних фондів, решту приросту забезпечили, переважно, інші закриті ІСІ, хоча й відкриті фонди повернулися до росту (вперше за 3.5 роки). Сукупні активи ІСІ за три місяці збільшилися на 6 871 млн. грн. (+3.33%, після +0.5% у 4-му кварталі 2014) і станом на 31.03.2015 склали 213 229 млн. грн., у тому числі венчурних фондів – 201 651 млн. грн.

Інвестори ІСІ у 1-му кварталі загалом помітно змінили своє бачення перспектив індустрії: українські вкладники - юридичні особи розширили свою присутність у фондах, зокрема, венчурних та інших закритих, частково компенсувавши відтік у 4-му кварталі 2014; фізичні особи – прискорили нарощення вкладень у венчурних ІСІ, а нерезиденти – послабили його. Кошти громадян України у відкритих ІСІ уперше з 2-го кварталу 2014 року зросли.

У цілому на 31.03.2015 найбільшу вагу в ІСІ за обсягом коштів мали вітчизняні корпоративні інвестори, частка яких скоротилася за квартал із 76.2% до 76.0%, а роздрібні вкладники збільшили її із 6% до 6.2% . [5].

Комерціалізація та промислове застосування нововведень у країнах світу досягається завдяки залученню венчурного капіталу (ризикових інвестицій). Проте його використання не має загального поширення на всі сегменти економіки й передбачає застосування у певних у певних пріоритетних нішах. При цьому затребуваність такого високоризикового інвестування у країнах Європи та США стало можливим завдяки малим і середнім інноваційним виробничо-технологічним компаніям, що створюють високий комерційний потенціал науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. На частку дрібних високотехнологічних фірм у світі припадає понад 85% ризикового фінансування, проте найважливішу роль у розвитку інновацій відіграють великі інноваційно орієнтовані компанії з наступальними ринковими стратегіями.

По-перше, вони наповнюють венчурні фонди, тобто фінансують наукові розробки дрібних фірм задля набуття інновацій, не пов'язаних з їх основним видом діяльності, розширення власного ринку в інших сферах.

По-друге, вони самі продукують найважливіші національні інновації у традиційній для себе ніші. Так, 100 найбільших компаній у загальному обсязі наукових розробок у США виконують 82% робіт, у Великій Британії 69,5%, у Франції – 81,2% [4].

Висновки. Для створення попиту на венчурний капітал серед малих підприємців, необхідно проводити компанії по поширенню знань про нього. Необхідно проводити роз'яснювальну роботу, при цьому використовувати різні методи: поштова розсилка, рекламні оголошення, дорожні і інформаційні щіти, безкоштовну рекламу, журнали, брошури і інформаційні бюлетені, тощо.

Для створення в Україні успішно функціонуючої індустрії венчурного капіталу, яка б із часом могла стати самодостатньою, як це відбувається у всьому світі, необхідна державна підтримка. В основі відповідної підтримки лежить розуміння держави того факту, що венчурний капітал є важливішим механізмом розвитку підприємництва. Державна підтримка щодо розвитку інноваційних малих і початківців-підприємців, повинна здійснюватися на постійній основі, як це відбувається і Західній Європі і США.

Список використаних джерел

1. Расширение доступа малого бизнеса к финансированию в России: книга Тасис СМЕРУС. Москва: «Поддержка развития малого предпринимательства», 2002.-322 с.
2. Сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу «Історія венчурних фондів в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uaib.com.ua/files/articles/201/15_4.pdf.
3. Закон України Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): прийнятий 15 берез.2001 року № 2299-III // Голос України. – 2001. - № 73. – 24 квіт. С. 10-12.
4. Закон України Про інститути спільного інвестування: прийнятий 5 лип. 2012 року № 5080-VI // Голос України. – 2012. - № 153. - 18 серп. с. 44.
5. Механізм поліпшення підприємницького клімату в процесі реалізації економічних реформ в Україні: / Я.В.Бережний, О.І.Кілієвич, Д.В.Ляпін, Н.С.Медведкова.- Київ: НІСД, 2013. – с. 80
6. Сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу «Аналітичний огляд діяльності ІСІ у 1 кварталі 2015 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uaib.com.ua/about_uaib/history_aims.html.
7. Д.В.Ляпін. Щодо готовності підприємницької спільноти впливати на рішення органів державної влади: навч. посіб. / Ляпін Д.В.- Київ: Інститут конкурентного суспільства, 2007. – 60 с.
8. Організаційно-економічні аспекти інноваційного оновлення національного господарства: монографія / М.М.Єрмошенко, С.А.Єрохін, В.М.Шандра, О.І.Гуменюк. – Київ: НАУ, 2008. – с.216.

References

1. TASYC SMERUS (Eds). (2002). Rasshyrenye dostupa maloho byznesa k fynansyrovanyuu v Rossyyu. [Rasshyrenye dostupa maloho byznesa k fynansyrovanyuu v Rossyyu]. Moscow: knyha. TASYC. [in Russian].
2. Sajt Ukraïns'koï asociacii investycijnoho biznesu [Site of Ukraine] / Retrieved from http://www.uaib.com.ua/files/articles/201/15_4.pdf

3. Закон України Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): прийнятий 15 берез.2001 року № 2299-III [Law of Ukraine on collective investment institutions from march15 2001, № 2299-III]. (2001, April24). Holos Ukrainy – Voice of Ukraine, 73, pp. 10-12 [in Ukrainian].

4. Закон України Про інститути спільного інвестування: прийнятий 5 лип. 2012 року № 5080-VI [Law of Ukraine on collective investment institutions from July 5 2012, № 5080-VI]. (2012, August 18). Holos Ukrainy – Voice of Ukraine, 153, p. 44 [in Ukrainian].

5. Berežnyj, Ja.V., Kiličevyč, O.I., Ljapin, D.V., & Mjedvedkova N.S. (2013). Mechanizm polipšennja pidpryjemnyč'koho klimatu v procesi realizacii ekonominyh reform v Ukraïny [The mechanism of improving the business climate in the implementation of reforms ekonominyh in Ukraine].- Kyiv: NISD [in Ukrainian].

6. Sajt Ukraïns'koï asociacii investycijnogo biznesu [Site of Ukraine] / Retrieved from http://www.uaib.com.ua/about_uaib/history_aims.html.

7. Ljapin, D.V. (2007). Ščodo hotovnosti pidpryjemnyč'koï spil'noty vplyvaty na rišennja orhaniv deržavnoï vlady [Regarding the readiness of business community to influence the decisions of public authorities]. Kyiv: Institute of Competitive Society [in Ukrainian].

8. Jermošenko, M.M., Jerochin, S.A., Šandra, V.M.,& Humenjuk, O.I. (2008). Orhanizacijno-ekonomični aspekty innovacijnoho onovlennja nacional'noho hospodarstva: monohrafija [Organizational and economic aspects of the innovation of the national economy]. Kyiv: NAU [in Ukrainian].

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІОННИМИ МАЛЫМИ ПРІДПРИЯТТЯМИ

МИТРОПАН С.О.

Київський національний університет технологій і дизайну

Цель. Рассмотреть механизм финансирования инновационных процессов малого предпринимательства, привлекая к бизнес проектам венчурный капитал и венчурные фонды.

Методика. Используются специальные и общие методы исследования инновационного малого предпринимательства: статистический анализ - для определения основных тенденций и закономерностей его развития и оценки эффективности.

Результаты. Позволит улучшить бизнес-климат и международный рейтинг страны, привлечь внутренние и внешние инвестиции, стимулировать экономический рост, создать рабочие места.

Научная новизна. Исследовано управление венчурным капиталом и фондами как механизмом государственной поддержки малого предпринимательства

Практическая значимость. Введение венчурного капитала и фонда позволит рационально использовать национальный ресурсный потенциал, привлечь внимание к реализации государственной политики развития предпринимательства и сформировать внутренний рынок страны.

Ключевые слова: *кредитование, привлечение инвестиций, венчурный капитал, венчурный фонд, венчурные капиталисты, институты совместного инвестирования, компания по управлению активами, стоимость чистых активов.*

MECHANISM OF MANAGEMENT INNOVATIVE SMALL BUSINESSES

S.O.MYTROPAN

Kiev National University of Technologies and Design

Purpose. Consider funding mechanism for small business innovation processes, involving venture capital business projects and venture funds.

Methodology. Used special and general methods of innovative small businesses: a statistical analysis - to determine the major trends and patterns of development and evaluation.

Findings. Will improve the business climate and international rating of the country, to attract domestic and foreign investment, stimulate growth and create jobs.

Originality. Studied management and venture capital funds as a mechanism of state support of small business.

Practical value. Implementation of venture capital and fund will allow rational use of national resources potential, and to draw attention to the implementation of public policy development and create a domestic market.

Keywords: *credit, attracting investments, venture capital, venture fund, venture capitalists, collective investment institutions, asset management company, the net asset value of the fund.*